

Prof. dr. Hans Renner

Door Marjan Brouwers • Foto Dagblad van het Noorden.

Hans Renner (1946), emeritus-hoogleraar Geschiedenis van Midden- en Oost-Europa aan de RUG, en zijn dochter Kirsten (1976), werkzaam als CIO bij Crédit Suisse, hebben allebei een band met de Comenius Leergangen. Hans is een van de sprekers tijdens de Praagse module, een belangrijk onderdeel van de European Leadership Course. Kirsten volgde drie jaar geleden de leergang Wijsheid in Leiderschap. Over Comenius zegt Hans het volgende: "Hij was een Europeaan van voor de Europese tijd. Hij vond dat je breed moet kijken en veel moet weten. Wat ik onze leiders, managers en topbestuurders wil meegeven is dat ze verder leren kijken dan Nederland en zich bewust worden van hun Europese identiteit. Daarvoor is de Praagse module zeker niet de slechtste keuze."

In 1968, nadat de Sovjet-Unie een einde had gemaakt aan de Praagse Lente, vluchtte Hans Renner naar Nederland. "Ik was veroordeeld als crimineel en kon niet terug. In Nederland ben ik met Justa getrouwd en heb ik mijn leven opgebouwd. Pas nadat de Muur was gevallen en de communisten waren verdwenen kon ik terug naar Praag. Als je bent opgegroeid in onvrijheid, weet je dat je de idealen van democratie en vrijheid heel hoog moet houden. Dan realiseer je je dat we in Europa allemaal in hetzelfde schuitje zitten en een gezamenlijke toekomst hebben." Zijn dochter Kirsten groeide op in Nederland en heeft die onvrijheid niet zelf meegemaakt. "Mijn generatie heeft nooit de pijn gevoeld van een leven onder een dictatuur. Dat is een luxe en tegelijkertijd een risico. Want je bent je daardoor minder bewust van wat Europa ons heeft gebracht. Wat ik wel van mijn ouders heb meegekregen – naast een aversie tegen het communisme - is een bovengemiddeld bewustzijn dat je iets moet maken van de kansen die je krijgt als je in Nederland bent geboren."

Focus op Europa met liefde doorgeven

Kirsten groeide op in Groningen en Amerika, studeerde natuurkunde in

Comenius

voor wie alles al denkt te weten

Europees leiderschap voor vrede,
democratie en vrijheid

Bevlogen over Europa. Een verhaal van vader en dochter.

Comenius, verbonden met de Rijksuniversiteit Groningen en Freia, is een internationaal kennisinstituut en een netwerk gericht op leiderschapsontwikkeling. Bestuurders, toezicht-houders, directeuren en toptalent nodigt Comenius uit tot reflectie op en verdieping van het eigen leiderschap. Programma's van Comenius geven bezieling de plek die ze verdient: motor van denken en handelen.

European Leadership Course

Internationaal, academisch programma aan de universiteiten van Leuven, Heidelberg, Bologna, Praag, Cambridge, Groningen en Granada. Startdatum: 27 november 2019

Vragen? Neem contact op met adviseur Clara Smits via 033 - 422 99 29. Of kijk voor meer informatie op comeniusleergang.nl/europa.

Amsterdam en liep stage bij CERN in Genève. Inmiddels woont ze met man en drie kinderen in Zürich, waar ze werkt voor de bank Crédit Suisse en verantwoordelijk is voor de IT-dienstverlening in Zwitserland. "Ik ben van de IT solution delivery: alles wat je kunt zien op je scherm als je je pc aanzet." De verhuizing naar Zürich was een bewuste keuze: "We willen onze kinderen meegeven dat de wereld groter is dan Nederland. Die internationale focus geef ik met liefde door."

De groei van het populisme

Vader en dochter delen de overtuiging dat Europese samenwerking en integratie essentieel is voor de toekomst van Europa. Hans wijst op de recente Europese verkiezingen. "De groei van het paneuropese populisme is ondanks de pessimistische verwachtingen meegevallen. In Hongarije, Polen en Italië hebben de rechtshoofden duidelijk gewonnen, maar in het algemeen is de schade beperkt gebleven. Het communistische verleden speelt landen in Midden- en Oost-Europa nog steeds parten. Tsjechië doet het bepaald niet slecht wat betreft

drs. Kirsten Renner

welvaart, economische voorspoed en sociale voorzieningen. De levensstandaard heeft zich dankzij het lidmaatschap van de EU positief ontwikkeld. Toch hebben ook daar de populistische voet aan de grond gekregen en is de president er zelfs een. In Nederland hebben we ons vrij kunnen ontwikkelen en ik ben ervan overtuigd dat Nederlanders daardoor kritischer zijn en minder ontvankelijk voor het populistische gedachtegoed dan mensen die zolang onder de communisten moesten leven. Ach, we missen een leider met de persoonlijkheid van Václav Havel. Als hij nog in leven was, dan verzeker ik u, dan was het allemaal anders.”

Rijk, maar klein

Zwitserland verhoudt zich anders tot de EU dan Tsjechië: het land is geen EU-lid, betaalt wel mee, maar heeft geen stemrecht. Kirsten: “Als buitenlander voel ik me hier zeer welkom. Zwitserland is een rijk land, maar te klein om de wereldproblemen zelf aan te pakken. Daarom heeft het land die samenwerkingsverbanden met de EU hard nodig. Wat ik raar vind, is dat de Zwitsers mogen ‘cherry-picken’: ze kiezen zelf op welke terreinen ze met de EU samenwerken. Ik vind eigenlijk dat je meedoet of niet.” Wat haar verder opvalt is dat Zwitserland haast nog beter kan polderen dan Nederland. “Alles wordt hier decentraal geregeld, per gemeente of kanton. Maar de overheid gebruikt –ook op lokaal niveau– een referendum voor ieder besluit.” Hans haakt hier meteen op in: er zou in Europa veel meer gepolderd moeten worden.

“Er zou in Europa veel meer gepolderd moeten worden.”

“Wat er ontbreekt in Tsjechië en andere voormalig communistische landen zijn leiders die de verschillen kunnen overbruggen. Leiders als Mark Rutte, die in staat is om tegenstellingen te pareren. Of iemand als mevrouw Arib, die als voorzitter van de Tweede Kamer de discussie binnen de beschafte lijnen weet te houden. Jammer voor Nederland, maar ik vind daarom dat Mark Rutte de nieuwe Donald Tusk moet worden.”

Geen autoritaire, maar verbindende leiders

Daarmee komt het gesprek op leiderschap en de vraag of Europa een sterke leider nodig heeft. Volgens Kirsten is die term op twee manieren uit te leggen: “Wat we niet nodig hebben zijn autoritaire leiders die denken dat ze met oneliners de problemen van de wereld kunnen oplossen. Ik geloof in leiders die verbinden en relevante topics kunnen aanpakken, zoals defensie en klimaat, een thema waar ik mijn kinderen continu over hoor praten. We hebben leiders nodig als Angela Merkel, die zich focussen op het creëren van een gemeenschap.” Dat goede bedoelingen van leiders worden ondermijnd door manipulatie, leugens en fake news is niet nieuw, voegt Hans toe. “Als iemand daar een oplossing voor zou weten, dan verdient hij of zij onmiddellijk de Nobelprijs voor de Vrede. We leven in een vrije samenleving en iedereen heeft recht op een eigen mening. Aan de andere kant heb je mensen die misbruik maken van de democratische structuur om deze omver te werpen. Dat is de sterkte en de zwakte van de liberale, parlementaire democratie, maar censuur zou nog erger zijn.”

“Wat we niet nodig hebben zijn autoritaire leiders die denken dat ze met oneliners de problemen van de wereld kunnen oplossen.”

Integratie of verdeeldheid

Hij schetst de twee richtingen die Europa kan inslaan: “We kunnen kiezen voor een ontwikkeling waarbij we met vallen en opstaan toegroeien naar meer Europese integratie en we de liberale, parlementaire democratie, waar we allemaal aanhangers van zouden moeten zijn, verder ontwikkelen om te komen tot een vrij, democratisch, vreedelievend Europa. Autoritaire leiders zijn daarbij uit den boze: dus geen Orbans, Poetins en Salvini’s. Maar het kan ook de kant opgaan van een verdeeld Europa. Die ontwikkeling dreigt zich nu te voltrekken in Groot-Brittannië met brexiteers als Nigel Farage en Boris Johnson. Ook in Nederland zijn er parlementariërs die om een Nexit roepen ten faveure van een sterke natiestaat. Daarmee willen ze Europa verzwakken. Willen wij de eerste viool blijven spelen in het internationale orkest, dan hebben we juist meer Europa nodig. Met ‘ieder voor zich’ gaan we in die keiharde concurrentie onderuit. Mogelijk gaat er van Brexit een heilzame, zelfs louterende werking uit, als mensen zien wat er gebeurt als het populisme de overhand krijgt.”

Hoop op de komende generatie

Europese integratie betekent volgens Kirsten ook dat de EU-landen niet mogen wegstappen als het moeilijk wordt. Bijvoorbeeld als er bootjes met vluchtelingen aanspoelen op Lesbos of als de ellende verder toeneemt op Sicilië en Lampedusa. “Ik begrijp werkelijk niet dat Noord-Europese landen roepen dat vluchtelingen het probleem van Griekenland en Italië zijn. Zo speel je Europa uit elkaar.” Haar hoop is gevestigd op de komende generatie, op jongeren als Gretha Thunberg, het Zweedse klimaatmeisje: “Die generatie gaat echt iets betekenen voor de verbintenis en de samenwerking. Laat dan de crisis van het klimaat, hoe zwaar ook, de verbindende factor zijn over alle landen heen.” Waarop Hans opmerkt dat het idee dat de jeugd de toekomst heeft van alle tijden is. “Ik ben het eens met Kirsten, maar tegelijkertijd ontslaat dat onze generatie niet van de plicht om ons in te zetten voor een beter Europa. Wij moeten zelf het goede voorbeeld geven.”